

ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕПУТАТСЬКОГО СКЛАДУ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ I-VII СКЛИКАНЬ¹

У статті описано та узагальнено результати кількісного аналізу депутатського складу Верховної Ради України всіх скликань за критеріями гендеру, освіти, регіону походження, віку, національності, партійної приналежності, а також частоти обрання до парламенту.

Ключові слова: народні депутати, Верховна Рада України, партійна приналежність.

Ефективність державного управління залежить від комплексу факторів. Одні з них стосуються структурного елементу – дизайну політичних інститутів та пов'язаних з ним усталених процедур, інші ж адресують нас до діяльній складовій здійснення політики – особистісних якостей, індивідуальних виборів та преференцій політиків, неформальних правил, мереж і домовленостей, слідувань неписаним кодексам поведінки та ін. Залежно від ступеня усталеності демократії, точка рівноваги між впливом цих двох груп факторів може бути зміщена в той або інший бік.¹

У цьому розумінні фактори другого типу справляють визначальний вплив в Україні. Українська політика з часів незалежності і донині залишається значно персоніфікованою і «особистісною». «Структурні» впливи неодноразово демонстрували свою вторинність у процесі прийняття та впровадження політичних рішень, і це не дивно, зважаючи на те, що українські інститути сучасного зразка постали не спонтанно сформованими ціннісними системами. Власне, історія урядування в Україні свідчить про те, що цей процес зазвичай базується не на верховенстві усталених процедур, норм та інструкцій, а на принципі влади, яка виходить від високопосадовців.

Якими ж є згадані високопосадовці в Україні, ця «особистісна», потужної ваги складова української політики? У пошуку відповіді на це запитання ми обрали за мету проаналізувати депутатів Верховної Ради України (далі – ВРУ) всіх

скликань за низкою критеріїв і на основі розміщених у відкритому доступі на сайті ВРУ офіційних біографічних довідок, а також прослідкувати, з якими особливостями та в супроводі яких закономірностей відбувається оновлення депутатського корпусу в Україні.

У ході дослідження депутатського складу усіх скликань було проаналізовано, тою чи іншою мірою, за такими критеріями: гендер, освіта, регіон походження, вік, національність, партійна приналежність, частота обрання до парламенту (див. Додаток). Джерелом інформації для цього матеріалу були лише офіційні дані, розміщені на сайті Верховної Ради України. На перший погляд, це значно спростило аналіз, а відповідно й зменшило вагу, ґрунтовність деяких висновків. З другого боку, ми мали змогу, по-перше, продемонструвати, що мінімальних обсягів публічна офіційна інформація насправді може виступати джерелом важливих даних, а, по-друге, виокремити ті блоки інформації, які, ймовірно, навмисне подаються в найбільш скорочених варіантах.

Варто наголосити, що біографічні довідки депутатів, які публікуються у вільному доступі на сайті Верховної Ради, стають дедалі менш інформативними. Складається враження, що вимоги до обсягу і характеру інформації, яку депутати різних скликань обов'язково мали подати про себе, мінялися ледь не з кожним новим скликанням ВРУ. Найбільше деталей можна було дізнатися з офіційних довідок про депутатів першого скликання. Такі довідки нагадували резюме довільної форми, з якого можна було дізнатися про різноманітні деталі професійного та життєвого шляху депутатів, у тому числі інформацію про професію їхніх батьків, місце народження, національність, місця навчання та роботи, здобутий фах, сімейний стан, звання та нагороди, політичну діяльність, членство в партіях

¹ Дослідження виконано студентами кафедри політології НаУКМА в рамках групового проекту до курсу «Теорія та практика інституціонального аналізу трансформаційних процесів». У дослідженні брали участь: Л. Бідоцько, В. Біляєва, Д. Вдовіна, В. Венгерук, А. Герман, В. Забіян, М. Заставна, А. Константинівська, І. Коцюк, А. Кудрявцева, О. Нестеренко, А. Одариш, Ю. Опаренко, А. Печенкін, Д. Писковець, О. Півторак, С. Проценко, В. Рибак, М. Рожков, А. Тихомиров, А. Чубко, І. Шевчук, В. Шмигальова. Узагальнення результатів: О. Рибій.

або організаціях, кількість і результати попередніх балотувань до Верховної Ради та ін.

Депутати, обрані до Верховної Ради 2-го скликання, вже мусли заповнити спеціальну форму під назвою «Облікова картка», яка містила 9 обов'язкових до заповнення пунктів: ПІБ, повна дата народження, національність, освіта, професія, посада і місце роботи, членство в політичних партіях на момент виборів, вчений ступінь та звання, чи обирався раніше до ВРУ. Така строго формалізована анкета, що не передбачала розміщення жодної іншої інформації «не по формі», суттєво знизила інформативність такого типу довідок.

Обсяги та форма довідкової інформації про депутата 3-го скликання є ще більш короткими. Відомості про національність, вчений ступінь та звання, факти попереднього проходження до парламенту депутатів перестали публікуватися, дізнатися можна було лише про дату народження, освіту, спеціальність, партійність та попереднє місце роботи народних обранців. Слід зазначити, що певна кількість депутатів продовжували вказувати свою національність у біографічних довідках, а, наприклад, І. Драч використав довідкову форму попереднього скликання з 9 пунктів, залишивши, проте, графу «національність» без відповіді. У цілому, зазначене свідчить про відсутність єдиної уніфікованої форми та жорстких вимог до способу подання довідкової інформації про депутатів 3-го скликання.

Надалі біографічні довідки депутатів 4-го, 5-го, 6-го та 7-го скликань обмежувалися поданням мінімального набору стандартної інформації – про дату народження, освіту, суб'єкта висування, посаду і партійну приналежність на момент обрання. Починаючи з 5-го скликання загальнодоступною стала інформація про місце проживання кожного з депутатів. Окрім того, про депутатів 7-го скликання публікуються дані щодо відсутності або наявності в них судимостей, а також надаються їхні контактні дані (телефон приймальні та електронної пошти).

Власне, немає підстав стверджувати, що існують якісь загальноприйняті стандарти щодо обсягів та типів інформації, які виборні посадові особи мають розміщувати у вільному доступі на сторінках офіційних сайтів державних органів. Однак очевидно, що до такого «стандарту» за замовчуванням повинні входити ті дані, які становлять особливий інтерес для громадянина і виборця та допомагають йому сформулювати своє судження щодо котрогось з депутатів або партії, яку останній представляє. Беззаперечно, мізерних даних про вік, освіту, місце прожи-

вання, посаду на момент обрання тощо недостатньо, щоб скласти цілісне та правдиве уявлення про особистість депутата, його політичний і професійний досвід, сфери зацікавлень, життєву позицію та ін. Тим більше що половина з перерахованих критеріїв – освіта та місце проживання – не дають змоги скласти повністю об'єктивну картину щодо рівня освіченості, розподілу за професіями та регіональної приналежності депутатів. Так, дані про місце проживання не є статичними та й загалом малоінформативні для потреб нашого дослідження. Своєю чергою, непоодинокі скандали з приводу наукового плагіату, підробки документів про присвоєння вчених звань тощо свідчать про те, що до результатів вимірювання ступеня сукупної «вченості» кожного наступного скликання лише за біографічними довідками треба ставитися з великою обережністю. Якщо серед депутатів кожного з перших двох скликань можна було знайти від 9 до 13 осіб з середньою та, так само, від 9 до 13 осіб з профорієнтованою освітою, то надалі випадків проходження до парламенту кандидатів без повної вищої освіти різко поменшало (коливається в межах 5).

Набагато інформативнішою була б можливість ознайомитися на сторінках офіційного сайту Верховної Ради з повним резюме депутата – інформацією, яка стосується не лише виключно поточних даних про діяльність народного обранця на його посаді або на момент його обрання до представницького органу.

Для порівняння, на сайті Палати представників США і Палати громад Об'єднаного Королівства, у розділах, де містяться довідки про депутатів, зазвичай, розміщено крос-посилання на персональні сайти народних обранців з вичерпною інформацією про їхній політичний і життєвий шлях, ініціативи, заяви, проекти тощо. На персональних сторінках депутатів Національної асамблеї Франції, окрім інформації біографічного характеру, розміщено відео за участю депутатів, а також запитання громадян та розгорнуті відповіді на них. Члени Палати представників Австралії в довідках про себе розміщують тексти своїх виступів, кваліфікацію та повний перелік попередніх місць роботи, посилання на свої статті, вичерпні дані про перебіг партійної кар'єри та ін.

Попри мізерні обсяги офіційних довідок про депутатів на сайті ВР, нам вдалося провести їхній аналіз за низкою критеріїв та виявити важливі факти і закономірності.

Аналіз за критерієм віку засвідчив, що в усіх скликаннях ВРУ депутати вікової категорії до

50 років завжди переважали парламентарів категорії «за 50», а відсоток осіб поважного віку серед депутатів (яким виповнилося 65 і більше років на момент обрання) ніколи не перевищував 7,5 % від загальної кількості.

Стає очевидним, що особи пенсійного віку найменш конкурентоспроможні в умовах мажоритарної виборчої системи. Так, у ВРУ 1-го та 2-го скликань пройшло відповідно лише 1,2 % та 2,5 % кандидатів, вік яких – «за 65» років. І навпаки, молоді кандидати, вік яких – до 35 років, набагато успішніші в боротьбі за голоси виборців на одномандатних округах, аніж особи старшого віку. Якщо аналізувати відсоток місць у парламенті, що відійшли «мажоритарникам», то в 1990 р. кандидати «до 35» отримали 8,8 % проти 1,2 % місць для осіб «за 65», у 1994 р. – 8,2 % проти 2,5 %, у 1998 р. – 11,8 % проти 1,68 %, у 2002 р. – 10,3 % проти 3,46 %, у 2012 р. – 11,8 % проти 5,45 %.

Окрім того, за результатами дослідження зафіксовано цікаву подвійну тенденцію. В усіх випадках за змішаної системи (вибори 1998 р., 2002 р., 2012 р.), по-перше, серед новообраних депутатів «до 35» завжди переважали ті, що були обрані за одномандатними округами, а не за партійними списками, по-друге, в усіх трьох випадках виборів більшість кандидатів віку «за 65» до парламенту проходило через партійні списки, аніж за підсумками волевиявлення виборців мажоритарних округів. Можна підсумувати, що, з одного боку, у кандидатів поважного віку більше шансів пройти до парламенту за партійними списками, а з другого, молоді кандидати більш результативні в персональних кампаніях на округах, аніж у боротьбі за прохідні місця в партійних списках. Варто згадати і одну цікаву деталь, яка засвідчує: не всі стереотипні уявлення про парламент і його членів спрацьовують на практиці. Так, беручи до уваги особливості сповідуваної ідеології та основну електоральну базу, можна було б припустити, що представники Комуністичної партії України становлять групу найстарших за віком осіб у парламенті. Однак серед 32 депутатів від КПУ в парламенті 7-го скликання 15 були у віковій категорії до 50 років, і 17 – від 50 років, при цьому осіб «за 65» нараховувалося лише 5.

Гендерний розподіл серед депутатів українського парламенту останнім часом неодноразово був предметом обговорень як у наукових статтях, так і в публічному дискурсі, зокрема в контексті запровадження так званих «гендерних квот». Власне, величезна диспропорція в представництві жінок та чоловіків у парламенті усіх скликань помітна «неозброєним оком» і складає

враження проблеми, на вирішення якої в першу чергу необхідно спрямувати зусилля. Утім, питання гендерних квот та механізмів позитивної дискримінації, які є достатньо суперечливими в контексті їхньої демократичності та ефективності, не є завданням цієї статті. Обмежимося висвітленням кількох закономірностей у рамках гендерного питання. По-перше, представництво жінок у ВР невинно зростає – з 2,73 % від загального складу в парламенті 1-го скликання до 9,9 % у ВР 7-го скликання. По-друге, український досвід підтвердив закономірність того, що мажоритарна складова виборів поглиблює гендерний дисбаланс у представницьких органах влади: найбільший показник кількості жінок, що пройшли до ВР за одномандатними округами – 19 осіб (у 1994 р.), у той час як загальна кількість жінок, що потрапляли до парламенту за партійними списками (у 1998 р., 2002 р., 2006 р., 2007 р., 2012 р.) ніколи не була менше 20 осіб, а в 2006 р. та 2007 р. становила відповідно 41 та 42 особи. Узагальнюючи, ми досі не можемо говорити про те, що жінки повноцінно включені в політичний процес та мають високі шанси на успіх у протистоянні з чоловіками за перемогу на одномандатних округах і, трохи меншою мірою, за прохідні місця в партійних списках.

Критерій регіону походження вдалося застосувати лише до аналізу депутатів 1-го скликання, які у біографічних довідках у обов'язковому порядку публікували інформацію щодо місця свого народження. Загалом, розподіл депутатів 1-го скликання за чотирма регіонами України (Півднем, Центром, Сходом, Заходом²) можна назвати достатньо збалансованим. Надалі, починаючи з 2006 р., народні обранці почали подавати дані про місце свого проживання. Узагальнення даних щодо проживання депутатів 5–7 скликань засвідчило, що за партійними списками до парламенту набагато частіше проходили жителі Центру України (переважно – м. Києва), і навпаки, мажоритарна компонента виборів надавала більше шансів стати парламентарями жителям інших, окрім центрального, регіонів. Однак визнаємо, що обидва типи інформації – про регіон походження або проживання – не є достатньо об'єктивними і промовистими для того, щоб зробити обґрунтованим висновок про розподіл носіїв різних регіональних ідентичностей у парламенті в різні періоди.

² Південь (Одеська, Миколаївська, Запорізька, Херсонська, Дніпропетровська обл., АР Крим), Центр (Київська, Житомирська, Полтавська, Черкаська, Кіровоградська, Вінницька, Сумська, Чернігівська обл.), Схід (Донецька, Харківська, Луганська обл.) і Захід (Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська, Тернопільська, Волинська, Чернівецька, Рівненська, Хмельницька обл.).

Щодо інформації про національність, яку обов'язково мали подавати парламентарі 1-го та 2-го скликань, то переважну більшість становили українці (77,5 % 1-го та 75 % 2-го скликання), другу позицію за чисельністю посідали росіяни (19,2 % 1-го та 20,7 % 2-го скликання). Можна додати, що такий склад ВРУ був репрезентативним відносно національного складу тогочасної України: за переписом 1989 року 72–73 % населення УРСР становили українці, 22, 07 % – росіяни [2]. Характерно, що кількість депутатів інших національностей (найперше поляків та білорусів) у кожному з двох перших скликань ВРУ не переважала 19 осіб. Зазначимо, що простежити, чи змінилася на краще ситуація зі слабким представництвом в українському парламенті національних меншин, з огляду на відсутність такої інформації в офіційних джерелах, не є можливим.

Критерій партійності став джерелом цікавих даних про особливості української політики. Так, переважна більшість, близько 400 парламентарів ВР 1-го скликання зазначили, що мають партійне членство, та перебували в основному в лавах КПУ. Вибори 1994 р. засвідчили, що більшість успішних кандидатів віддали перевагу стратегії «не асоціювання» із жодною політичною силою: 228 новообраних депутатів не мали партійних квитків і здобули свої мандати, покладаючись на власні сили. Дійсно, у період «партійного вакууму», низької довіри серед населення до молодих партійних утворень разом із втратою КПУ своїх традиційно потужних позицій після періоду офіційної заборони на діяльність незалежні кандидати найбільш вдало використовували суспільний запит на «нових», прогресивних і самостійних політиків. Під час виборчої кампанії 1998 р. збереглася тенденція до самостійного позиціонування «прохідних» кандидатів – безпартійними були 129 з 237 обраних за мажоритарними округами парламентарів. На сьогодні спостерігаємо зворотну тенденцію, коли мажоритарні кандидати прагнуть залучитися фінансовою, організаційною та ідейною підтримкою партій для проведення власних виборчих кампаній на одномандатних округах: серед депутатів-«одномандатників» 7-го скликання партійні більш ніж удвічі переважають безпартійних (156 осіб проти 64).

Аналіз за критерієм партійної приналежності виявив парадоксальний факт – широкомасштабне проходження до Верховної Ради за партійними списками безпартійних депутатів. Очевидною є й тенденція до зростання кількості цієї ка-

тегорії депутатів від скликання до скликання. Якщо в 1998 р. лише 11 % депутатів, що пройшли до парламенту за партійними списками, не мали партійних квитків, то у 2002 р. їх налічувалося вже 20 %, у 2006 р. – 21,9 %, у 2007 р. – 18,3 %, у 2012 р. – 25,9 %.

Можна говорити про концентрацію безпартійних кандидатів «нагорі» партійних списків. Як приклад, на виборах 2012 р. особи, що не були членами жодної партії, займали 16 % від першої півсотні кандидатів партійного списку ПАРТІЇ РЕГІОНІВ, 24 % від ТОП-50 партії «УДАР Віталія Кличка», 32 % від ТОП-50 Радикальної Партії Олега Ляшка. Причому відповідний показник у КПУ та Всеукраїнського об'єднання «Свобода», партіях, що прописали у своїх програмах чіткі ідеологічні платформи, дорівнював 2 % та 0 % відповідно.

На перший погляд, можливість проходити до парламенту у складі партії, не будучи при цьому її членом, суперечить логіці та демократичним принципам. Однак формальних приписів, які б регулювали це питання, в українському законодавстві не існує. Унаслідок неврегульованості цього питання, партії отримали можливість видавати прохідні місця у своїх списках «стороннім людям» – фактично «торгувати» ними. Очевидно, кандидати, які відмовилися отримати членство в партії, з якою прямують до перемоги на виборах, не мають бажання розділяти партійну ідеологію та цілі, асоціювати своє ім'я та здобутки з такою партією. Депутати, які не побажали поповнити лави формально «своєї» партії, найбільш імовірно, схильні провадити індивідуальну політику, бути менш підзвітними партійному керівництву, до того ж вони можуть мати менше стимулів дотримуватися партійної дисципліни, підтримувати проваджену партією політику і втілювати її ідеологічні принципи в житті. Окрім того, «безпартійний статус» парламентаря дозволяє йому маневрувати між різними політичними силами та зменшувати свою відповідальність у разі непопулярності рішень партії, яка його «провела» до ВРУ.

У рамках дослідження, окрім аналізу за обраними критеріями, перед нами поставало ще одне завдання – виявити кількість «старожилів» українського парламенту, а саме тих осіб, що обиралися до ВРУ три і більше разів. Аналіз списків депутатів усіх скликань дозволив виявити значну кількість парламентарів цієї категорії – 353 особи, 17 (4,8 %) з яких жінки. Серед зазначених депутатів були як такі, що обиралися до ВРУ кілька разів поспіль, так і такі, що обиралися до парламенту кілька разів з перервами. Нео-

чікуваним результатом став факт наявності в нинішньому парламенті (7-го скликання) 144 «старожилів». Зазначена кількість – це майже третина складу Верховної Ради України, 2 з 5 партій якої (партія «УДАР Віталія Кличка» і Всеукраїнське об'єднання «Свобода») є такими, що пройшли в парламент уперше.

Непересічний інтерес становили факти зміни партійної приналежності – ідеологічних орієнтацій «старожилів» від скликання до скликання. Варто зазначити, що під час переходу з одного скликання Верховної Ради до іншого поширеним виявилось явище зміни партійної приналежності або набуття членства в політичній партії, якщо до цього депутат був безпартійний. Відзначимо, що нерідко ті безпартійні депутати, що обиралися за списками певних політичних партій чи блоків партій, у наступних виборах брали участь уже як їхні члени.

Отже, проміжним завданням проведеного аналізу було також простежити, наскільки особи, які виявилися найбільш неодноразово успішними в проходженні кризь «вушко голки», є ідеологічно стабільними та вірними своїм партіям. Здобуті дані засвідчили, що досить високий ступінь «ідеологічної чистоти» характерний для членів Комуністичної партії України, хоча і в ній були «перебіжчики» (наприклад, С. Майборода, Е. Павленко, О. Панасовський, С. Сінченко). Найбільша кількість «старожилів» на даний момент є членами Партії регіонів. Серед них як такі, хто обирався за списком цієї партії тільки на останніх виборах, так і найбільш послідовні її прихильники. Наголосимо, що це єдина партія, жоден зі «старожилів» якої з моменту вступу до неї не змінив своєї партійної приналежності. Причиною такої стабільності варто швидше за все вважати не просто ідеологічну відданість цих депутатів ідеалам, які пропагує ПАРТІЯ РЕГІОНІВ, а те, що на даний момент ця партія займає сильні позиції, є провладною та пропонує своїм членам вигідні умови співпраці. І навпаки, можна простежити зворотний процес: коли партія втрачає підтримку, її члени легко готові змінити свою партійну приналежність. Зокрема, це стає очевидно на прикладі політичної партії «Наша Україна». Таким чином, варто відзначити, що депутати-«старожилі» для збереження свого місця в парламенті здебільшого схильні жертвувати ідеологічними переконаннями, змінюючи свою партійність.

Наведений вище висновок варто розглядати в контексті успішності цих депутатів у справі переобрання до Верховної Ради. Уміння при-

стосуватися до умов, коли одні партії втрачають свою підтримку, а інші збільшують її, дає таким депутатам змогу легко маневрувати та переобиратися знову і знову. Це також свідчить про слабку ідеологічність як окремих депутатів, так і партій у цілому, що готові приймати членів, які нещодавно могли бути «на іншому боці політичних барикад».

Щодо присутності у Верховній Раді родичів ми змогли встановити точно невелику їхню кількість, попри очікування, що ці результати будуть вищими. Так, було виявлено 18 пар родичів, зокрема, у стосунках батьки – діти перебували тринадцять пар, брати – сестри – чотири пари, у стосунках чоловік – дружина – одна пара. Варто, проте відзначити неможливість точного аналізу, оскільки справа прослідковування родинних зв'язків є малоздійсненою, зокрема, через необхідність залучення додаткової інформації, доступ до якої є обмеженим, а також через можливість перебування в Раді родичів під різними прізвищами. Як наслідок, здобутих даних виявилось недостатньо для формування висновку щодо рівня «кумівства» у Верховній Раді України.

Насамкінець складемо «портрет типового депутата» кожного із скликань ВРУ, використовуючи середні показники результатів дослідження. Слід визнати, що він залишається незмінним з 90-х років і донині. «Типовим» українським депутатом є чоловік-українець віком від 35 до 50 років, що походить з або проживає в Центральній Україні, має вищу освіту і є членом однієї з політичних партій.

Отже, проведення кількісного аналізу депутатського складу Верховної Ради України всіх скликань за низкою простих критеріїв дає змогу зробити деякі важливі висновки. Так, український парламент в усі часи був достатньою мірою «молодим», з переважанням членів, вікова категорія яких – «до 50 років». Окрім того, присутній гендерний дисбаланс, велика кількість депутатів-«старожилів», що «кочують від скликання до скликання», а також тих, хто по кілька разів визначається зі своєю партійною приналежністю. Варто наголосити також і на тому, що встановлені державою мізерні обсяги даних у вільному доступі про особу кожного з депутатів створюють можливості для приховування певних типів інформації про особу депутата, не дозволяють виборцям простежити «тяглість» політичної історії своїх обранців, а також знижують загальний рівень відповідальності влади перед суспільством.

Таблиця. Додаток

Верховна Рада	1 скликання (1990-1994)	2 скликання (1994-1998)	3 скликання (1998-2002)		4 скликання (2002-2006)		5 скликання (2006-2007)	6 скликання (2007-2012)	7 скликання (2012-...)	
	за одномандатними округами	за одномандатними округами	за одномандатними округами	за списком	за одномандатними округами	за списком	за списком	за списком	за одномандатними округами	за списком
Вік										
≤35	42	36	28	22	24	14	43	62	26	24
35-50	248	262	147	109	121	132	200	240	102	104
50-65	179	130	58	91	78	107	205	205	80	75
≥65	6	11	4	12	8	21	30	32	12	21
Гендер										
чоловіки	462	420	221	214	223	253	437	497	205	195
жінки	13	19	16	20	8	21	41	42	15	29
Партійність (на момент обрання)										
Партійний	395	210	107	208	132	219	373	440	156	166
Безпартійний	29	228	129	26	98	55	105	99	64	58
Немає інформації	51	1	1		1		0	-	-	-
Регіон походження (для 1 скл.)/ проживання (для 5-7 скл.)										
Захід	105						36	39	46	34
Центр	145						312	357	85	135
Південь	61						45	63	51	26
Схід	85						85	80	38	29
Інша країна	79						0			
Національність (1-2 скл.)										
українець	363	329								
росіянин	90	91								
поляк		4								
інше	15	15								
Чи обирався раніше (2 скл.)										
Так		74					163			
Ні		365					315			

Список літератури

1. Верховна Рада України [Електронний ресурс] : офіційний сайт. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/#>. – Назва з екрана.
2. Розподіл населення за національністю та рідною мовою [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України: Всеукраїнський перепис населення. – Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/MULT/Database/Census/databasetree_uk.asp. – Назва з екрана.

O. Rybiy

DESCRIPTION OF THE DEPUTY OF THE VERKHOVNA RADA UKRAINE I-VII CONVENEED

The aim of the article is to present and summarize the results of quantitative analysis of deputies of the Verkhovna Rada of Ukraine of all convocations according to the criteria of gender, education, region of origin, age, nationality, party affiliation, and frequency of re-election to the Parliament of Ukraine.

Keywords: deputies, the Verkhovna Rada of Ukraine, party affiliation.

Матеріал надійшов 31.10.2013